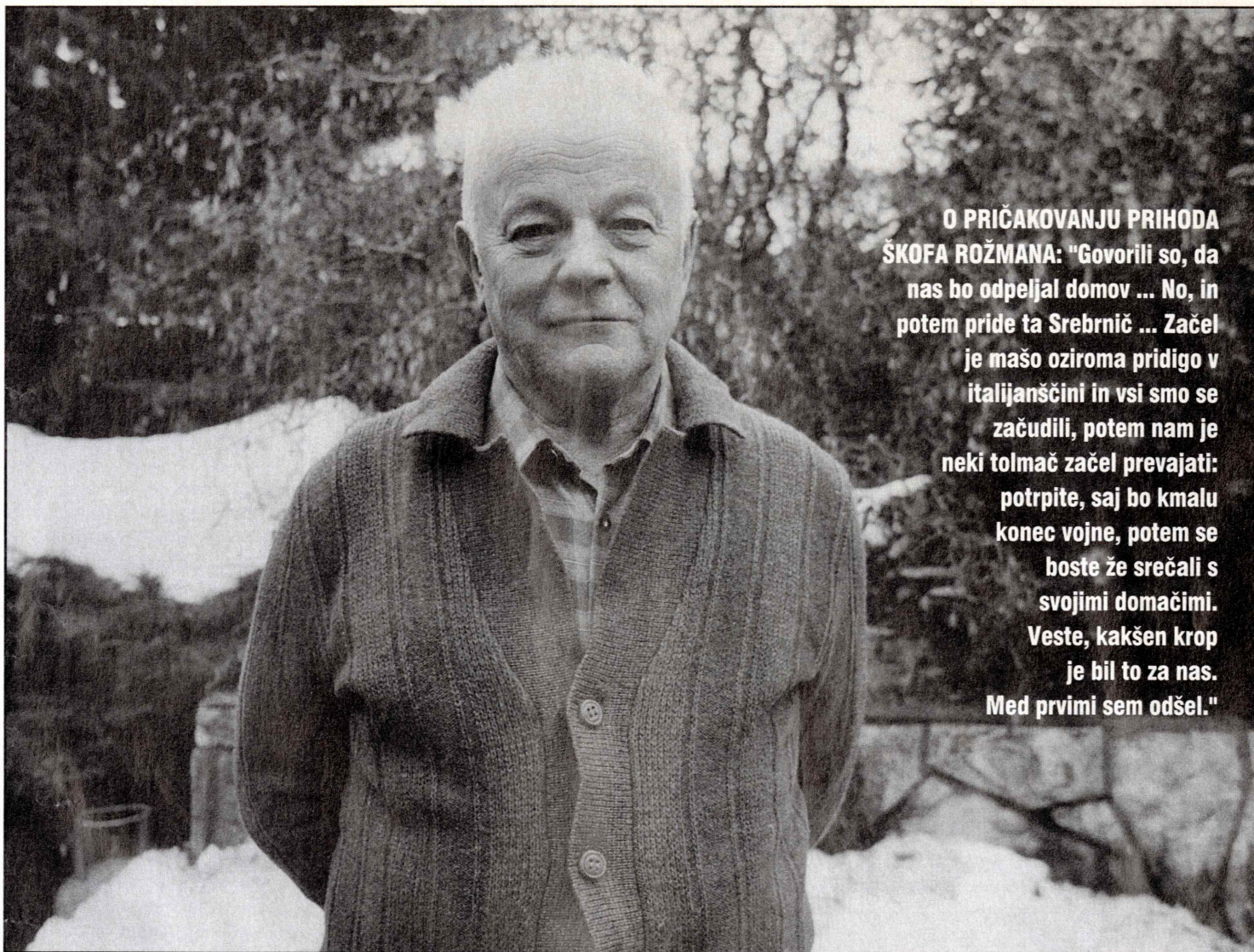


TRI TISOČ MRTVIH NA OTOKU LAKOTE

STANE KIRN,
preživeli
iz italijanskega
taborišča na Rabu





O PRIČAKOVANJU PRIHODA ŠKOFA ROŽMANA: "Govorili so, da nas bo odpeljal domov ... No, in potem pride ta Srebrnič ... Začel je mašo oziroma pridigo v italijanščini in vsi smo se začudili, potem nam je neki tolmač začel prevajati: potrpite, saj bo kmalu konec vojne, potem se boste že srečali s svojimi domačimi. Veste, kakšen krop je bil to za nas. Med prvimi sem odšel."

Dvainsedemdesetletni Stane Kirn iz Kamnika pod Krimom je bil med drugo svetovno vojno v taborišču, pri partizanih, pri domobrancih in pri policiji. Na smrt so ga obsodili Italijani, domobranci in Črna roka, pa tudi partizani. A še vedno se najbolje spominja grozljivega taborišča smrti na Rabu, kjer je živel štirinajst mesecev in preživel.

Med italijansko okupacijo Slovenije ste bil še mladoleten fant.

Med okupacijo sem živel v Podpeči. Doma smo imeli gostilno, na istem mestu, kjer stoji še danes. Vrnil sem se iz šole iz Ljubljane, kjer sem se štiri leta učil za nuno in eno leto za frančiškana. Štiri leta sem bil torej v Marijanišču in eno leto v gimnaziji pri frančiškanih. Bil sem bolj "švoh" postave in dali so me v šolo. Rekli so, da se učim za gospoda.

Začetek vojne ste dočakali v rodni vasi?

Bil sem star osemnajst let in delal sem v naši gostilni. Poleg nje smo imeli še kmetijo in tr-

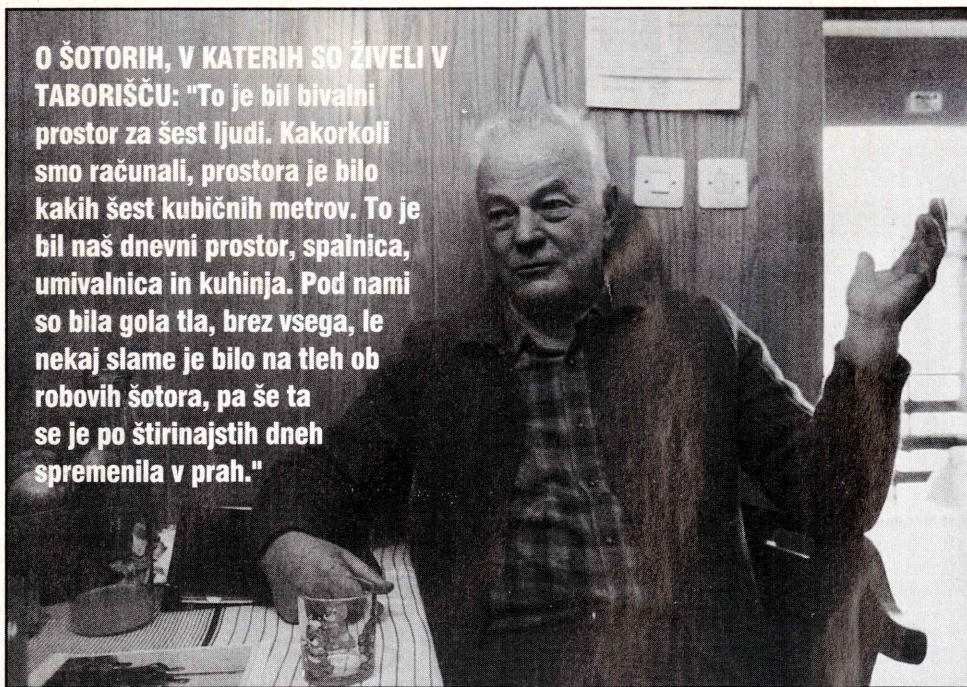
govino. In vsi smo bili zaposleni. Bil sem v stalnem stiku z ljudmi, zato vem, kakšno je bilo razpoloženje med njimi, ko so prišli Italijani. Niti enega njihovega podrepnika ni bilo v naših krajih. V Podpeči je bilo zelo veliko delavcev iz kraških kamnolomov, ki so prebežali v Slovenijo, in povedali so nam, da so Italijani zelo pokvarjeni. Ko so leta 1942 začeli zapirati in so v Podpeči zaprli deset ljudi in jih odpeljali v internacijo, pri nas nisi mogel najti niti enega človeka, ki bi Italijane zagovarjal. Ko so se začele aretacije, so se ljudje umaknili v gozd. Iz naše fare so odšli vsi sposobni, veliko jih je kasneje ostalo v

partizanih, nekaj pa se jih je, potem ko je minilo najhujše, vrnilo. Italijani so požigali vasi v okolici, pri nas so požgali dve gostilni in gospodarsko poslopje, potem ko so šli Italijani poleti 1942 v ofenzivo, so seveda ljudje bežali, tudi partizani so se umikali, in ko je ofenziva minila, so se ljudje pač vračali na domove. Po ofenzivi so Italijani izpeljali še propagandno akcijo in zagrozili, da bodo požgali vse hiše, če bodo sumili, da so stanovalci ostali

O TABORIŠČNI HRANI: "Za zajtrk zajemalka nadomestka kave, ki so jo skuhali iz nekakšne proje in dodali nekaj sladkorja ... Za kosilo smo dobili en dan makarone, drugi dan riž ... Popoldan smo šli deseterji pred kuhinjo in tam dobili vsak 36 80-gramskih hlebčkov in zraven še za prst velik košček mesa ali parmezana za vsakega."



O ŠOTORIH, V KATERIH SO ŽIVELI V TABORIŠČU: "To je bil bivalni prostor za šest ljudi. Kakorkoli smo računali, prostora je bilo kakih šest kubičnih metrov. To je bil naš dnevni prostor, spalnica, umivalnica in kuhinja. Pod nami so bila gola tla, brez vsega, le nekaj slame je bilo na tleh ob robovih šotora, pa še ta se je po štirinajstih dneh spremenila v prah."



v partizanih. Takrat se je vrnilo kakih trideset partizanov, ki so že bili v četah, Italijani so jih pobrali in odpeljali v internacijo. Čez štirinajst dni so se kamioni vrnili in v naši fari pobrali vse moške, stare od osemnajst do šestdeset let, skupaj 146 moških. Ostali so le župan, župnika in pet moških, ki so se pravočasno skрили. Vsi drugi smo končali na Rabu.

Najprej ste bili zaprti v Ljubljani.

Najprej smo bili deset dni v Belgijski kasarni na Metelkovi. Imeli smo srečo, ker nam je neki mlad italijanski soldat za primerno podkupnino nanesele notri tisto, kar smo potrebovali, tako da čisto nepripravljeni, v nasprotju z drugimi transporti, le nismo bili. Po desetih dneh so nas z vlakom peljali do Reke, tam so nas naložili na ladjo in proti večeru 27. avgusta 1942 smo prišli na Rab. Takrat si niti približno niso predstavljali, kaj nas čaka. Nekako smo bili celo optimisti. Naš transport je bil tretji, ki je prišel na Rab, poleg tega smo bili prvi, ki smo potovali nevklenjeni, pa še norca smo se delali, ker so na ladji skupaj z nami peljali nekaj gajb izjemno žlahtnih hrušk. Rekli smo si: tukaj pa ne bo hudega, pogled kakšne hruške so nam dali. Ko smo pristali, smo šli peš dva kilometra in pol do taborišča. Najprej so nas dali v sprejemno taborišče, kjer so bili že pripravljeni šotori. Zraven so bile lesene barake za tuše, v eni baraki pa je bil kotel, kjer so parili obleko. Naslednje jutro smo se morali sleči do golega. Ostrigli so nas, nam pobrali denar, proti večeru pa so nas peljali v prvi sektor taborišča. Rabsko taborišče je bilo namreč razdeljeno na štiri sektorje in vsak sektor je bil razdeljen še na štiri podsektorje. V prvem sektorju so bili šotori narejeni iz šestih šotorskih kril, piramidaste oblike. Na najvišjem mestu so bili visoki kak meter in pol, prav toliko široki in približno štiri metre dolgi. To je bil bivalni prostor za šest ljudi. Kakorkoli smo računali, prostora je bilo ka-

kih šest kubičnih metrov. To je bil naš dnevni prostor, spalnica, umivalnica in kuhinja. Pod nami so bila gola tla, brez vsega, le nekaj slame je bilo na tleh ob robovih šotora, pa še ta se je po štirinajstih dneh spremenila v prah. Vsak je dobil eno tanko vojaško odejo, in to je bilo vse. Kasneje se je izkazalo, da smo na tem kubičnem metru živel skoraj šest mesecev.

Kako ste živeli na tem kubičnem metru?

V šotoru si lahko samo ležal, le srednji je lahko nekako sključeno stal. Če si predstavljate, da sta imela v našem šotoru dva več kot meter devetdeset. Še večji problem je bil, ko smo spali, jaz imam sicer srečo, ker od nekdanj trdno spim, drugi pa ... Po tisti slami smo razgrnili odejo, da nas slama ni preveč bodla, in trem sta ostala še dva koca, z bratom sva spala pod enim, najin sosed pa je dobil svojega. Bilo je tako tesno, da smo se morali, ko smo ležali na eni strani, ko nas je začelo boleti, obrnili vsi naenkrat na drugo stran in tako vso noč. Šotor pa je bil ob straneh zelo nizko in se ga nisi smel dotakniti, ko je padal dež, sicer smo imeli v njem še poplavo. Če je bilo lepo vreme, smo pač dvignili šotorsko krilo ali dve, tako da smo lahko trije sedeli, zato pa ni bilo nobene sence, nobenega prostora, kjer bi lahko počakal, da mine najhujša vročina. Vsak podsektor je imel svojo latrino. Skopali so tri metre globok in šest metrov dolg jarek, nanj so bili položeni plohi, med njimi pa je bilo petnajst centimetrov prostora. Kasneje smo vse skupaj malce ogradili in obesili gor veje, da se ni videlo in da ni tako smrdelo, vendar s tem nismo veliko opravili in ne morete si misliti, kakšen smrad so prenašali tisti, ki so imeli šotore zraven latrin. Od časa do časa so Italijani sicer prinesli apno in vse skupaj poškopili, da se je malo razkužilo. Pomagalo pa ni dosti.

Kje ste se umivali?

Najprej se nismo umivali.

Čeprav bilo morje tako blizu?

Morja sploh videli nismo. Dva ali tri mesece, dokler niso napeljali vodovoda, ki sicer ni rešil težav z umivanjem, ker smo v umivalnici dobili le eno pipo, so vodo vozili v cisterni. Prva dva meseca pa, v najhujši vročini, avgusta, septembra in tudi del oktobra ni bilo niti oblacka na nebu, smo je dobili le nekaj za pitje.

Verjetno sta bili žeja in pomanjkljiva higiena zelo velik problem, še vedno pa naj bi bil najhujši problem lakota.

Verjetno ne bo nikoli nihče, ki na Rabu ni bil, razumel, kako hudo je bilo zaradi lakote. Šest šotorov s po šestimi ljudmi je sestavljalo desetino, ki jo je vodil desetar, izbran izmed internancev. Ta je hodil po kruh in hrano. Štiri take desetine, 144 ljudi, so imele en kotel hrane, ki so jo kuhali v poljskih kuhinjah, kotli so bili bencinski sodi, ki so jih prerezali čez pol, na njih pa so bili privarjeni uhlji, da so lahko dali notri kol, da so kotle nosili. Zajemalka, s katero je kuhar delil obroke, je držala približno tričetr litra in so jo prinesli na cesto, ki je ločila sektorje, zjutraj ob pol osmih, okrog dvanajstih in zvečer, kadar je bilo. Potem se je hrana delila, prvo zajemalko je dobil vsak, za ostanke v kotlu pa smo se privarili in topli. Voda, ki so jo pripeljali, je bila topla, a ko si enkrat lačen, nisi nič več žejen, tekočine v hrani smo dobili toliko, da žeje vsaj jaz nisem občutil, ko sem se enkrat navedil na tisto hrano. Umival pa se nisem mogel čez mesec, da o kakšnih zobeh ali nogah sploh ne govorimo. Spali smo v šotoru obuti, šest mesecev nisem nikoli spal bos. Če bi se katerikoli od nas sezul, bi nastal neznošen smrad, če pa bi čevlje postavil ven, bi jih ukradel prvi, ki bi šel mimo. Štiri ali pet mesecev ni bilo govora o kakšni higieni, čeprav je večina prišla tudi brez rezervnega perila in so se prvič preoblekli šele čez nekaj mesecev, ko so jim Italijani začeli razdeljevati srajce, neko perilo in rabljene uniforme z višito črno fliko na hrbtu in na hlačah ter čevlje z lesenimi podplati.

Poleg pomanjkanja hrane so bile na Rabu tudi uši.

Ko smo prišli tja, so nas sparili, čeprav od doma iz naše fare nihče ni prinesel uši. Pred nami so bile družine iz Čabra, morda smo jih dobili od njih, vsekakor smo jih dobili že prvi dan. To niso bile navadne lasne uši, to so bile velike človeške uši, ki so se nam zarinile med šive oblek. Vsi smo jih dobili. Obirali smo jih dvakrat po dve ali tri ure na dan. Izčrpavale so nas in še dodatno zmanjševale našo odpornost.

Kakšna je bila hrana v taborišču?

Trije obroki na dan, za zajtrk zajemalka domačka kave, ki so jo skuhal iz neakšne proje in dodali nekaj sladkorja. Potem do kosila ni bilo nič. Za kosilo smo dobili en dan makarone, drugi dan riž. Bilo pa je tako, da si bil srečen, če si dobil vsak dan deset makaro-

nov. Kolikor je kuhar zajel, toliko si dobil. Nekateri so lahko nekajkrat zapored dobili samo po tri makarone, ti so se seveda razburjali, saj je bilo jasno, da gre za biti ali ne biti. Popoldan smo šli deseterjci pred kuhinjo in tam dobili vsak 36 80-gramskih hlebčkov in zraven še za prst velik košček mesa ali parmezana za vsakega. Za nošnjo smo uporabljali neumito menažko in vse skupaj odnesli v desetino in razdelili. Mimogrede moram povedati, da je ta hlebček kruha pomenil v taborišču največje bogastvo. Če bi rekel komu, da mu ga je kdo vzel ali da ga ne bo dobil, bi ta ubijal. Celo brat bratu ni zaupal, da bi mu hlebček pazil, ko je šel recimo delat ali če ga med razdeljevanjem ni bilo v šotoru.

Ob tej hrani ste verjetno zelo shujšali?

Ko sem prišel, sem tehtal 82 kilogramov, po petih mesecih sem imel le še 44 kilogramov.

Na Rabu je po nekaterih podatkih od lakote in bolezni umrlo več kot 4000 Slovencev.

Natančnih števil ni, evidence ni bilo, vendar mislim, da jih je bilo več kot 3000. To pa pomeni dvajsetodstotno umrljivost od avgusta 1942 do zime 1943. Kako bi bilo, če bi take razmere trajale še štiri mesece, pa si nihče ne more predstavljati. Italijani so dobro vedeli, kaj se zgodi, če odrasle ljudi hranijo z žemljico, dvema žlicama makaronov in s kavo, ki je bila voda. Lakota je bila glavni problem Raba, po mojem so prav z lakoto hoteli doseči tisto, kar so imeli namen že od vsega začetka - iztrebiti tale ubogi slovenski narod.

Menda so vas rešili paketi, ki so vam jih pošiljali iz Slovenije.

Od januarja 1943 so začeli paketi redno prihajati, in to nas je zagotovo rešilo. V takem paketu je bilo več hrane, kot smo je dobili v treh mesecih skupaj. Idealno je bilo štiri kilograme prepečenca, pa kilogram masti. To je bil najbolj božanski paket.

Ste v taborišču delali?

Gradili smo taborišče. Najprej so bili samo šotori, potem smo začeli delati židovsko taborišče, ki je bilo zidano in kamor so leta 1943 pripeljali okoli 2000 Židov. Nam pa so postopoma, februarja ali marca, zamenjali male šotore s šotori za dvajset ljudi, v katere so položili tudi lesena tla in postavili pogoje.

Je kdo poskušal pobegniti?

Je, eden je enkrat poskušal, ampak so ga na obali dobili. Ko so ga pripeljali nazaj, so ga za noge obesili na neko murvo in ga pretepali.

Je preživel?

Ne vem, potem ga nismo več videli.

Ali je kdo iz vaše fare, iz Preserja, v taborišču umrl od lakote?

Da, sedem ali osem ljudi.

Kako je bilo videti umiranje v taborišču?

Ko si izčrpan, začne srce slabo delati in nenadoma postaneš debel. Postajali so tako zabuhli, da jim niti oči nismo več videli. Prej sama kost in koža, potem so postali zabuhli, čez nekaj dni, recimo, če si videl takega zabuhlega, si rekel: ta ne bo več tri dni živel. Največkrat je bilo takole: če organizem nima hrane, pride do zapeke in ljudje so čepeli po uro ali še več na tistemu stranišču, ker ni šlo nič od njih. Nekateri so s prsti kopali to ven. Potem je organizem sam pognal naprej, dobili so krvavo grizo. Zapisani so bili smrti. Veliko jih je umrlo tudi, ko so dobili pakete. To je po mojem najhujša smrt. Preveč so se najedli. Ljudje ne vedo, kaj je lakota, ko si sestradan nekaj mesecev, vsak atom v tebi vpije za hrano in lahko ti prinesejo dvajsetlitrski kotel hrane, pa boš vse pojedel in boš še naprej lačen. Marsikdo je dobil paket in se ni mogel vzdržati. Samo še košček prepečenca, no pa samo še enega, no pa še enega; in je pojedel kilogram prepečenca, potem je dobil tisto menažo, ki so nam jo dali, prepečenec se je napil in razneslo mu je želodec.

Prav razneslo?

Drugače ne more biti, in to je bila najhujša smrt. Tulili so in v mukah počasi umirali. Pomoči pa ni bilo nobene. Italijani so sicer imeli ambulanto v neki stari kmetiji. Če je bil kdo bolan, so ga poslali tja, toda ko si bil enkrat tam, je bilo jasno, da ne boš več dolgo živel. Ko so ljudje umrli, so jih nesli gor v isto ambulanto, kjer je bila klet, slekli so jih in vrgli na kup. Nekajkrat sem imel to nesrečo, da sem moral nositi trupla. Izbrali so me skupaj z drugimi taboriščniki, kaj sem takrat doživel, pa govori to, da ves sestradan dva dni nisem mogel jesti. V mračni kleti je bilo kakih petdeset trupel, vendar so se videle samo kosti in kolena, po njih pa je tekla nekakšna sokrvica. Vsako truplo sta prišla po dva taboriščnika in ga nesla ven v rakev. Potem smo te rakve nosili do kak kilometer oddaljenega pokopališča. Bila je nekakšna kozja steza in po tej kozji stezi smo morali nositi po enega pa tudi po dva mrliča, kolikor smo jih pač imeli v eni rakvi. Mrlič sem samo enkrat metal v rakev, na pokopališče sem pa neštetokrat nesel, morebiti dvajsetkrat, pa niti enega normalnega cerkvenega pogreba nisem videl. Nič, samo metanje v jame, kot živali.

Kakšen je bil odnos med taboriščniki in italijanskimi vojakmi?

Prva skupina, ti so bili zagrizeni, verjetno so bili kakšna fašistična milica. Za njih smo bili živali, ne pa ljudje. Po prvih porazih Nemčije

in Italije januarja 1943, ko so jih dobili pri Stalingradu in v Afriki, se je obrnilo na drugo stran in nazadnje je bilo že kar malo kolegialno vse skupaj.

Omenili ste, da kljub več kot 3000 mrtvim na Rabu ni bilo nobenega cerkvenega pogreba.

Versko sem bil kar dobro podkovan, ko sem prišel na Rab. In tam je bilo po mojem 15.000 najbolj vernih Slovencev. Kmetje iz Notranjske, Dolenjske, Metlike in Čabra, ljudje so bili izredno verni. Še danes so. Med nami ni bilo komunistov, od inteligence so bili trije učitelji, pa dva birta in dva trgovca. Med njimi ni bilo nobenega duhovnika, čeprav bi po vseh statistikah moralo biti na 15.000 odraslih ljudi najmanj dvajset duhovnikov, ampak ni bilo niti enega. Vzgojen sem bil v prepričanju, da če v nedeljo ne greš k maši, imaš smrtni greh. Maše nismo videli niti enkrat. Edino enkrat, ko nas je prišel obiskat reški škof Srebrnič. Že pred tem se je govorilo, da pride škof Rožman, prepričani smo bili, da bo on, saj za nikogar drugega sploh vedeli nismo. Govorili so, da nas bo odpeljal domov. V štirinajstih dnevih nas bodo vse spustili in še dva kamiona hlebčkov nam bo prinesel, se je govorilo. No, in potem pride ta Srebrnič. Vsi smo ga čakali na trgu lakote, kot smo imenovali glavno križišče v taborišču. Tri četrtnine ljudi je čakalo na mašo. Začel je mašo oziroma pridigo v italijanščini in vsi smo se začudili, potem nam je neki tolmač začel prevajati: potrpite, saj bo kmalu konec vojne, potem se boste že srečali s svojimi domačimi. Veste, kakšen krop je bil to za nas. Med prvimi sem odšel. Vse se mi je podrlo. Niti četrtnina ni ostala. Nazadnje jim je namesto hlebčkov razdelil podobice. Mislim, da bi se morala slovenska cerkev opravičiti za to, kar je storila tem ljudem, ki so trpeli na Rabu.

Ste po tem dogodku še kdaj šli k maši?

Nikoli več in nikoli več ne bom. Čeprav trdim, da sem versko vzgojen kot malokdo. Toda spregledal sem, da cerkev, ki se ima za narodno in ne vem kakšno, pri vseh tistih svojih bajkah o dobrih pastirjih in ovčkah, ne more in ne sme pustiti 15.000 ljudi brez vsake verske oskrbe štirinajst mesecev. To je zame nekaj najhujšega.

Večina taboriščnikov je umrla v prvih štirih mesecih, približno do februarja 1943.

Ko smo prišli, avgusta in septembra, je umrl tu in tam kakšen, potem je okoli božiča, se pravi zadnje dni decembra, umrlo vsak



O SMRTI ZARADI IZČRPNOSTI: "Ko si izčrpan, začne srce slabo delati in nenadoma postaneš debel. Postajali so tako zabuhli, da jim niti oči nismo več videli. Prej sama kost in koža, potem so postali zabuhli, čez nekaj dni, recimo, če si videl takega zabuhlega, si rekel: ta ne bo več tri dni živel."

dan povprečno sto ljudi. Najhuje je bilo za božično noč, vsi smo se pogovarjali, kaj je bilo dobro, kaj bi jedli, kaj bi bilo doma na mizi, nekakšna psihoza. Potem se je januarja to naglo izboljšalo. Po prvih porazih italijanske in nemške vojske smo začeli dobivati še enkrat večje hlebčke, še enkrat bolj gosto hrano in dovolili so, da smo dobivali pakete. Seveda so še vedno bile žrtve, celo po prihodu v Slovenijo so nekateri še vedno umirali. Če si izčrpan, se te loti tuberkuloza, pa vse take stvari, in ko smo odhajali z Raba, je tam še vedno ostalo 120 hudo bolnih.

Pomoči od slovenskih oblasti pa ni bilo nobene?

Ne, če ne štejemo namiga domačih, da nas bodo Italijani spustili, če napišemo prošnjo domačemu župniku, da bomo, ko nas spustijo, stopili v belo gardo. To možnost smo dobili februarju. Okoli sto jih je to podpisalo, in ko so jih izpustili, so morali v belo gardo. Veliko pa se jih ni hotelo odzvati takemu vabilu. Še vedno mislim, da je to kršenje temeljnih človekovih pravic. Okupatorska vojska se odloči, da bo rekrutirala 40 kilogramov težke ujetnike in jim s tem dala možnost, da odidejo iz ujetništva. To je velik zločin.

Ste se odločil, da ne podpišete take prošnje, ker je bilo takrat na Rabu že bolje?

Čutil sem, da gre na boljše, poleg tega pa nisem bil obremenjen, bil sem mulec in mi je bilo vseeno. Če bi bil družinski oče in bi imel doma pet nepreskrbljenih otrok, bi se šel verjetno boriti k hudiču, samo da bi bil izpuščen.

Nazadnje so Rab osvobodili taboriščniki sami.

Ustanovili smo Rabsko brigado. Konec marca 1943 smo že videli, da se bo Italija sesula, zato smo ustanovili organizacijo Osvobodilne fronte in policijsko četo, ki je bila sestavljena iz samih trojk. Vsak je torej poznal samo dva. Imeli smo manjše naloge in spremljali razmere na otoku. Kasneje smo ustanovili tudi bataljon, in ko je padel fašizem, smo že organizirali mitinge v taborišču. Ko je Italija kapitulirala, smo od Italijanov zahtevali, da nam izročijo orožje. Pogajanja so trajala nekaj dni, Italijani so nas še vedno stražili, ker je poveljnik mislil, da bo taborišče izročil Nemcem. Mi pa smo nekaj orožja že imeli, ker sta bila med italijanskimi vojaki dva Slovence in sta nam pomagala. Kasneje so Italijani privolili, da nam dajo pol orožja, in tudi mi smo se strinjali s tem, čeprav smo najprej zahtevali vse. Dogovorili smo se, da ob treh popoldan začnejo deliti orožje. Italijani pa so ob enih vse naložili na tovornjake in skušali pobegniti z vsem. Na to smo bili pripravljeni in ustavili smo že njihov prvi kamion. Zasedli smo cesto, tako da niso mogli ven. Po kratkih pogajanjih so privolili, da nam dajo petnajst pušk, ko pa smo imeli petnajst pušk, nas ni mogel ustaviti nihče več, pobrali smo jim vse orožje. Italijani so počasi marširali v pristanišče.

Niste nobenega ubili?

Nobenega. Vse smo razorožili. Nahrbtnike smo jim pustili, da so jih nesli dol v pristanišče in se odpeljali z ladjo. Menda so jih kasneje Nemci potopili.

Kaj ste naredili s poveljnikom taborišča?

Zbežal je, ker smo pozabili nanj, ko smo se formirali v enote. Kar naenkrat je mimo logorja šinil luksuzen avto. Komendant je bežal proti pristanišču. Tam ga je čakal čoln. Na njegovo nesrečo so ga tam čakali Hrvati iz Kastva, ki so bili na obisku na Rabu, potegnili so ga iz čolna in ga pripeljali nazaj. Mi smo ga zaprli in v zaporu je čakal, da ga odpeljejo na sojenje v Slovenijo. Ko smo se vračali, smo ga vzeli s seboj in se ustavili v Bakru, kjer je bil prej komendant. Ljudje so se ga spom-

nili in pljuvali po njemu, zato si je verjetno v strahu tisto noč prerezal žile. Napol mrtvega smo ga še pripeljali do Raba, potem je tam umrl. Pokopali smo ga pred pokopališčem. Menda so ga čez nekaj let ponoči odkopali Italijani in ga hoteli odnesti, ampak so jih pri čolnu dobili in so ga morali vrniti v grob. Kasneje ga je morala Jugoslavija izročiti Italiji. Slišal sem, da je dobil v kraju, kjer je doma, krasen grob.

Ali torej niste nikogar ustrelili?

Smo. Izdajalca Mohorja smo ustrelili pri pokopališču. Tako kot so tudi Židje tistega, ki je izdajal v njihovem delu taborišča.

Miha Đ. Štamcar, Jani Sever
foto Marko Jamnik

ADRIA

ADRIA AIRWAYS

SLOVENSKI LETALSKI PREVOZNIK

AMSTERDAM
BARCELONA

